

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۲۱ مرداد ۱۳۶۰

۱۱ شوال ۱۴۰۱

۱۲ اوت ۱۹۸۱

۲۹۱

یک واحد نظامی ارتش که برای اجرای عملیات پاک‌سازی به اطراف پادگان قوشچی (در محور ارومیه - سلماس) اعزام شده و دو بالگرد نیز آن را حمایت می‌کردند، در ۴ کیلومتری پادگان، به کمین افراد ضدانقلاب افتاد و با آنها درگیر شد. در این درگیری، نیروهای خودی متحمل تلفات و خساراتی شدند؛ از جمله: ۳ سرباز شهید، ۴ تن (یک سرهنگ، یک سروان، یک درجه‌دار و یک سرباز) مجروح و یک افسر، ۴ درجه‌دار و ۱۰ سرباز اسیر شدند. یک تانک هم بر اثر اصابت آر.پی.جی. منهدم گردید.^(۱) علاوه بر این، یک خودرو جیب نظامی، یک بی‌سیم پی.آر.سی ۷۷ و تعدادی سلاح و مقادیری مهمات نیز به دست مهاجمان افتاد.^(۲)

۲۹۲

امروز در درگیری‌هایی در محور سقز - بوکان و شمال غربی سنندج و در مین‌گذاری در شمال شرقی سنندج، یک نفر شهید و چند نفر مجروح شدند. همچنین جسد افسری که در اسارت گروه کومه‌له بود، کشف شد.

در درگیری میان نیروهای خودی و افراد گروه‌های مسلح ضدانقلاب در منطقه سرا در محور سقز - بوکان، یک نفر از نیروهای بسیج سپاه پاسداران به شهادت رسید.^(۳)

در حادثه دیگری، عده‌ای از افراد گروه‌های مسلح با خمپاره به پاسگاه دهگان - حسین‌آباد در شمال غربی سنندج، حمله و ۳ سرباز این پاسگاه را مجروح کردند.^(۴)

همچنین یک خودرو ژاندارمری هنگام عبور از جاده متهی به پاسگاه شریف‌آباد واقع در شمال شرقی سنندج، به مینی که عناصر گروه‌های مسلح کار گذاشته بودند برخورد کرد و بر اثر انفجار مین، ۳ سرباز سرنشین خودرو مجروح شدند. یک مین دیگر نیز در نزدیکی محل حادثه کشف و خنثی شد.^(۵)

در ارومیه نیز جسد یکی از افسران پادگان قوشچی به نام ستوان یکم پاشایی، که به دست عوامل کومه‌له اسیر و اعدام شده بود، کشف و به نیروهای پادگان تحویل داده شد.^(۶)

۲۹۳

ساختمان ستاد مرکزی سپاه پاسداران، صبح امروز هدف گلوله‌های آر.پی.جی. افراد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) قرار گرفت.

ساعت ۹ صبح امروز، چند تن از افراد سازمان مجاهدین خلق از دو نقطه در فاصله‌ای دور، ۶ گلوله آر.پی.جی. ۷ به سمت ساختمان ستاد مرکزی سپاه پاسداران واقع در خیابان پاسداران تهران شلیک کردند که به بخشی از ساختمان ستاد خسارت جزئی وارد شد و چند نفر نیز مجروح شدند.^(۷)

دقایقی پس از این حادثه، نیروهای واحد عملیات سپاه با همکاری مردم توانستند ۲ نفر از مهاجمان را دستگیر کنند، اما تعداد دیگری از مهاجمان که در نقطه دوم موضع گرفته بودند، با استفاده از یک خودرو بنز گریختند.^(۸)

محسن رضایی عضو شورای فرماندهی و مسئول واحد اطلاعات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، در تشریح حمله مهاجمان به ساختمان ستاد مرکزی سپاه پاسداران، از دستگیری ۶ نفر، ساعاتی پس از این اقدام خبر داد و گفت: «امروز صبح، اعضای منافقین در اطراف ستاد بودند که توسط یک پیرمرد و کودک شناسایی می‌شوند، اما آنها این کودک و پیرمرد را در یک خانه زندانی می‌کنند. ولی مردم وقتی که از جریان مطلع شده و به خیابان‌ها می‌آیند، آنها اقدام به فرار کرده و در همان حین، به‌سوی مردم تیراندازی می‌کنند. یک نفر از آنها همان‌جا دستگیر می‌شود و ۶ نفرشان نیز بعداً دستگیر شده‌اند.»^(۹)

وی همچنین افزود: «من در ساختمان ستاد مرکزی سپاه جایی مستقر بودم که با دیوارهای اطراف ستاد کمتر از ۱۰ متر فاصله داشت. منافقین از دوتا کوچه بن‌بست منتهی به این دیوارها با ۲ وانت و ۲ تیم عملیاتی که مجموعاً ۹ نفر بودند، با آر.پی.جی. محل اقامت من را از دو نقطه؛ یکی از شمال به جنوب و از سمت غرب به سمت شرق، مورد حمله قرار دادند و در مجموع، ۵ گلوله آر.پی.جی. ۷ به‌صورت ضربداری به اتاق من شلیک کردند. من اول فکر کردم خمپاره است و زیر میز رفتم [و پناه گرفتم]. بعد متوجه شدم که این خمپاره نیست و اگر اینجا بمانم، چون هدف گرفته شده، ممکن است باز گلوله‌های بیشتری بیاید؛ لذا از طبقه سوم و راه‌پله‌ها پایین آمده و به حیاط آمدم، درحالی که ترکش‌ها دست و پاهایم را مجروح کرده بود. بااین حال، مرتب فریاد می‌کشیدم که حمله کنید و نگذارید اینها فرار کنند. این حس به من دست داده بود که احتمالاً باید در کوچه‌های اطراف و بغل ستاد مرکزی باشند؛ به همین خاطر، مرتب فریاد می‌کشیدم که حمله کنید، نگذارید اینها فرار کنند. البته آنها توانستند در بروند.»^(۱۰)

* به گفته آقای رضایی، در حملات مردادماه به اکیپ‌های نظامی منافقین چند نفر از آنان که به ساختمان اطلاعات حمله کرده بودند، کشته و تعدادی هم دستگیر شدند. (تاریخ شفاهی دکتر محسن رضایی منتشر نشده)، جلسه ۹، تهران: ۱۳۸۹/۲/۸

۲۹۴

افراد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) امروز در چند عملیات ترور در تهران ۲ نفر را شهید و ۴ نفر را مجروح کردند.

چند تن از افراد وابسته به سازمان مجاهدین خلق به قصد ترور معاون رئیس ناحیه ۲ آموزش و پرورش تهران، وارد ساختمان اداره واقع در میدان توحید شدند، اما پس از آنکه شخص مورد نظر را نیافتند* هنگام بازگشت، بمبی دست‌ساز را به داخل یکی از اتاق‌ها که ۴ نفر از معلمان منطقه در آن بودند، پرتاب کردند و آنان را به رگبار بستند که در نتیجه یک معلم به نام محمد لالی شهید شد و ۲ نفر هم به شدت مجروح شدند.^(۱۱)

دو ساعت پس از این حادثه، شخصی در تماس با خبرگزاری پارس با شتاب‌زدگی اطلاعیه‌ای را خواند که در آن سازمان مجاهدین خلق مسئولیت ترور ۳ نفر از معلمان امور تربیتی آموزش و پرورش ناحیه ۲ تهران را بر عهده گرفته بود.^(۱۲)

در اقدام دیگری، موتورسواری مسلح و وابسته به گروه‌های ضدانقلاب، فردی به نام پرهام بدیعی را مقابل بیمارستان دکتر شریعتی در خیابان کارگر شمالی ترور کرد. این فرد پس از انتقال به بیمارستان به شهادت رسید.^(۱۳) با توجه به روش ترور، به نظر می‌رسد مهاجم از عناصر سازمان مجاهدین خلق بوده است.

ساعت ۶ صبح امروز نیز دو موتورسوار مسلح با مراجعه به منزل یکی از حاکمان شرع دادگاه مبارزه با رباخواری واقع در خیابان ستارخان تهران، به وی تیراندازی کردند و گریختند. در این حادثه فرد مذکور مجروح شد.^(۱۴)

در خیابان جمهوری اسلامی نیز یک موتورسوار وابسته به گروه‌های ضدانقلاب با شلیک ۳ گلوله، صاحب یک مبل‌فروشی را که از افراد متعهد بود مجروح کرد و گریخت.^(۱۵)

۲۹۵

ترورهای امروز در شهرهای اصفهان، قزوین، آمل و ساری، ۵ شهید و یک مجروح به جا گذاشت و یک عامل ترور دستگیر شد.

پیش از ظهر امروز، دو موتورسوار در خیابان چهارباغ اصفهان (جنب بیمارستان دکتر شریعتی)، یکی از اعضای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی این شهر به نام غلامرضا عظیمی را هدف قرار داده و ۲ گلوله به سوی او شلیک کردند. مردم بلافاصله مجروح را به بیمارستان

* مهاجمان دو روز پیش هم کوشیده بودند این فرد را - که همراه چند نفر دیگر در حال عبور از خیابان بود - ترور کنند، اما به دلیل عجله کردن و حضور و واکنش مردم، تیرهایشان به هدف نخورده و گریخته بودند. (روزنامه کیهان،

منتقل کردند، اما وی دقایقی بعد به دلیل شدت جراحات به شهادت رسید.^(۱۶)

در قزوین نیز یکی از اعضای بسیج مستضعفین سپاه پاسداران این شهر به نام سید رضا تفرشی هدف سوء قصد یک موتورسوار مسلح قرار گرفت و شهید شد.^(۱۷)

در آمل هم سرنشینان مسلح یک خودرو به طرف خودرو تبلیغات انجمن های اسلامی این شهر تیراندازی کردند که بر اثر آن، ۲ نفر از سرنشینان این خودرو به شهادت رسیدند.^(۱۸)

در ساری، ۲ بسیجی فرد مشکوکی را دستگیر کردند و در حال انتقال او به کمیته انقلاب بودند که وی با اسلحه کلت به آنان حمله و یک نفرشان را شهید و دیگری را مجروح کرد. مردم این فرد را که از عناصر اصلی شاخه نظامی سازمان مجاهدین خلق در ساری بود، هنگام فرار دستگیر کردند و به نیروهای سپاه پاسداران تحویل دادند.^(۱۹)

۲۹۶

چندین مورد انفجار نارنجک و بمب های دست ساز و آتش زار در ۶ شهر کشور، موجب مجروح شدن ۲ نفر و وارد آمدن خساراتی شد. ۲ مورد بمب گذاری نیز در تهران انجام شد که یک مورد آن کشف و خنثی گردید و انفجار بمب دیگر نیز خسارتی در پی نداشت.

در اهواز، ۲ نفر از عناصر گروه های مسلح غیرقانونی نارنجکی را درون خودرو جهاد سازندگی که مقابل بیمارستان جندی شاپور توقف کرده بود، پرتاب کردند و بلافاصله از محل گریختند. بر اثر انفجار این نارنجک، یک عابر مجروح و به خودرو نیز خساراتی وارد شد.^(۲۰)

در خرم آباد، دو موتورسوار نارنجکی جنگی را به داخل ساختمان بنیاد شهید این شهر - واقع در خیابان معلم - پرتاب کردند که انفجار آن خسارت اندکی به بار آورد. در این حادثه به کسی آسیبی نرسید.^(۲۱)

افراد گروه های مسلح در سنندج، بمبی دست ساز را به سوی منزل یکی از اعضای بسیج بازار سنندج پرتاب کردند که چند شیشه را شکست، اما خسارت جانی نداشت.^(۲۲)

در مشهد نیز بمبی آتش زار مقابل منزل یکی از افراد متعهد شهر پرتاب شد که بر اثر انفجار آن، یک کیوسک مطبوعاتی آتش گرفت.^(۲۳)

در همین شهر، یک بمب دست ساز آماده انفجار نیز در دفتر نمایندگی روزنامه کیهان کشف و به دست پاسداران کمیته مرکزی خنثی شد.^(۲۴)

در قزوین، به سمت منزل ۳ تن از افراد متعهد این شهر بمب های دست ساز پرتاب شد که خسارات مهمی به بار نیاورد.^(۲۵)

در تهران هم بمبی آتش زار داخل فروشگاه یکی از افراد متعهد در منطقه شهرآرا، پرتاب شد که به آتش سوزی و ایجاد خسارت انجامید. روز گذشته نیز یک بمب آتش زار به این مغازه پرتاب شده بود که عمل نکرد.^(۲۶)

در اقدامی دیگر، دو موتورسوار نارنجکی به حیاط منزل خادم مسجد انصارالحسین واقع در خیابان پنجم نیروی هوایی تهران، پرتاب کردند که شیشه‌های طبقه اول این ساختمان شکست و یکی از ساکنان خانه مجروح شد. عاملان پرتاب نارنجک گریختند.^(۲۷)

همچنین یک بسته حاوی مواد منفجره در خیابان مجیدیه تهران کشف و قبل از انفجار، به دست مأموران کمیته خنثی شد.^(۲۸) در بزرگراه مدرس، نرسیده به پل رسالت نیز یک بمب نسبتاً قوی که داخل یک سطل زباله کار گذاشته شده بود، منفجر شد که خسارتی ایجاد نکرد.^(۲۹)

۲۹۷

نیروهای کمیته انقلاب اسلامی مرکز، ۱۴ نفر از اعضای فعال سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را که در عملیات‌های نظامی؛ از جمله ترور، پرتاب نارنجک و بمب‌های دست‌ساز و آتش‌زا و ایجاد انفجار دست داشتند، دستگیر کردند.* روابط عمومی کمیته انقلاب اسلامی با صدور اطلاعیه‌ای مشخصات و اتهامات افراد دستگیر شده را به این شرح اعلام کرد:

۱. "م. خ." عضو سازمان منافقین.
۲. "ل" عضو سازمان منافقین شاخه تبریز که اخیراً از تبریز فرار کرده و در تهران مخفی شده بود.
۳. "ح. س." عضو خانه تیمی. اتهام: پرتاب نارنجک به طرف برادران حزب‌الله، پرتاب کوکتل مولوتف به سوی رنگ‌فروشی حزب‌الله واقع در خیابان آذربایجان، شرکت در درگیری‌های ۱۴ اسفند و ضرب و جرح مردم، شرکت در درگیری‌های میدان آزادی، مسئول فروش کتاب و چادر سازمان.
- ۴ و ۵. "ص. ل." و "م. ک." که در مقابل دانشگاه به جرم پرتاب نارنجک به منزل برادران پاسدار و افراد حزب‌الله [در] میدان آزادی و شرکت در درگیری‌های ۳۰ خرداد دستگیر شدند.
۶. "س" عضو تیم ترور، انفجارات؛ در یک عملیات ترور شرکت داشته که منجر به کشته شدن یک عضو بسیج به نام برادر بهروز شده است. این حادثه ترور در خیابان ستارخان اتفاق افتاد.
۷. "الف. ج." عضو سازمان منافقین، مسئول کتابخانه دانشگاه، مسئول تدارکات و ورزش دانشگاه، تنظیم‌کننده رفت و آمدهای منافقین به خانه‌های تیمی، شرکت در درگیری ۳۰ خرداد، شرکت در سوء قصد به جان حجت‌الاسلام حسینی [امام‌جمعه ارومیه]، شرکت در سرقت مسلحانه اتومبیل، شناسایی و تهیه کروکی.
۸. "ع. ن." متهم به شرکت در ترور ناموفق حجت‌الاسلام محسن مجتهد شبستری که شب قبل از عملیات دستگیر و کروکی منزل شبستری از جیب وی به دست آمد.
۹. "ع. ب." عضو فروش و پخش نشریه، عضو تیم، ایجاد بساط کنار خیابان، شرکت در منزل تیمی که در آن منزل، ۹۰ نفر دستگیر شدند.

* دستگیری این افراد در روزهای گذشته انجام شده است و کمیته خبر آن را امروز اعلام کرد.

۱۰. "ح. ف." اتهام: قراردادن محل کار خویش جهت مخفی کردن اسلحه و مهمات، در اختیار قراردادن اتومبیل وانت خویش جهت حمل و نقل سلاح و موتور یاماها جهت ترور.
 ۱۱. "ع. ف." هوادار سازمان. [اتهام:] شرکت در مخفی کردن مقادیری اسلحه، شرکت در حمل و انتقال ۲۵ کیلو دینامیت.
 ۱۲. "الف. ب." هوادار. [اتهام:] در اختیار قراردادن منزل جهت مخفی کردن مقادیری اسلحه و مهمات و در اختیار گذاشتن اثاثیه منزل جهت اختفا و انتقال اسلحه و مهمات.
 ۱۳. "ر. م." [اتهام:] قراردادن محل کار جهت تهیه کوکتل مولوتف و محل تجمع منافقین قبل از عملیات، در اختیار گذاشتن اتومبیل و شرکت در پرتاب کوکتل به بخش فرهنگی سپاه منطقه ۱.
 ۱۴. "ق. س." مسئول شبکه سازمان منافقین در بازار، مسئول انجمن اصناف، مسئول جمع آوری اعانه و وجوهات برای سازمان، مسئول شبکه به تعطیل کشاندن بازار، متهم به ایجاد راه پیمایی و مسئول حمل مجروحین سازمان در ۳۰ خرداد.
- دستگیرشدگان هم‌اکنون در کمیته مرکزی انقلاب اسلامی به سر می‌برند و قرار است پس از تکمیل پرونده، جهت محاکمه و تعیین تکلیف به زندان اوین منتقل شوند.^(۳۰)

۲۹۸

با تلاش نیروهای سپاه پاسداران، کمیته و نیروهای مردمی، در چند عملیات، بیش از یکصد تن از عناصر فعال و کادر سازمانی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در چند شهر کشور؛ از جمله شبکه اصلی ترور و عملیات نظامی این سازمان در اصفهان شناسایی و دستگیر شدند.

در اصفهان، در پی ترور حجت‌الاسلام بهشتی‌نژاد جانشین امام جمعه این شهر و برادرزاده ۴ ساله وی و پاسدار مهدی حنایی‌نژاد (در اول مرداد ۱۳۶۰)، ۲ تن از اعضای فعال سازمان در این شهر دستگیر شدند که با بازجویی و تحقیق از آنان شبکه اصلی ترور و عملیات نظامی سازمان مجاهدین خلق در اصفهان، شناسایی و ۹۰ تن از اعضا و افراد مرتبط با این شبکه دستگیر شدند.

این افراد در چندین ترور و حمله به نهادهایی مانند بسیج، مسجد، کمیته امداد امام، بنیاد مستضعفان، تعدادی کیوسک و بیش از ۴۰ مغازه و منزل افراد متعهد و طرفدار انقلاب و نظام و ایجاد انفجار و آتش‌سوزی نقش داشته‌اند.^(۳۱)

نیروهای کمیته انقلاب اسلامی مرکزی مشهد نیز، ۳ خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق و سازمان پیکار را در ۳ نقطه شهر کشف و ۵ نفر از اعضای فعال این گروه‌ها؛ از جمله ۲ دختر را دستگیر کردند. از این افراد تعداد زیادی اعلامیه، پوستر، نوار و تجهیزات نظامی به دست آمد.^(۳۲)

نیروهای سپاه پاسداران یکی از عوامل اصلی انفجارها و بمب‌گذاری در بیرجند را نیز شناسایی کردند. وی قصد فرار داشت که پایش هدف قرار گرفت و مجروح و دستگیر شد.^(۳۳)

در همین شهر، یکی از هواداران فعال سازمان در حالی که قصد حمله به یک گل‌فروشی را

داشت، با تلاش نیروهای سپاه پاسداران دستگیر شد.^(۳۴)

در قزوین هم ۲ نفر از عناصر وابسته به سازمان مجاهدین خلق شناسایی و دستگیر شدند و از آنان یک اسلحه ژ ۳ و مهمات آن به دست آمد.^(۳۵)

در شهرستان رودبار نیز یکی از هواداران فعال سازمان مجاهدین خلق و یکی از عناصر اصلی چریک‌های فدایی خلق که از افراد مؤثر در درگیری‌هایی بود که به زخمی شدن تعدادی از مردم انجامید، دستگیر شدند.^(۳۶)

در چالوس هم نیروهای گشت سپاه پاسداران ۲ نفر از افراد سازمان را که برای اجرای عملیات نظامی آماده می‌شدند، شناسایی کردند که یکی از آنان گریخت و نفر دوم که یک دختر بود، با ۲ بمب آتش‌زا و وسایل تهیه این نوع بمب دستگیر شد.^(۳۷)

۲۹۹

در پی تغییرات گسترده در سطح فرماندهان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران،* صبح امروز، سرهنگ معین‌پور جانشین جدید فرمانده نیروی هوایی ارتش و فرماندهان جدید پایگاه‌های هوایی کشور، در جماران، با امام خمینی دیدار کردند.

رہبر انقلاب در سخنان کوتاهی در قدردانی از قوای مسلح کشور و افراد حاضر در این جلسه گفتند: «من امیدوارم حالا که امور به دست افراد متدین و متعهد افتاده است، در سایر جاها هم همین‌طور بشود. و این‌طور نیست که شما کار کنید و دیگران استفاده کنند. پیروزی شما، پیروزی همه ملت است و ملت از شما قدردانی می‌کند. امروز به دنبال شما دعا زیاد است و بعد از خدا، امید است شما مملکتتان را حفظ کنید. قضایایی که اتفاق می‌افتد، قابل اجتناب نیست. بمب‌اندازی و آتش‌سوزی و غیره، مسئله زیاد مهمی نیست. بحمدالله ارتش و مردم و پاسداران همه باهم هستند. از خداوند پیروزی همه شما را خواهانم.»^(۳۸)

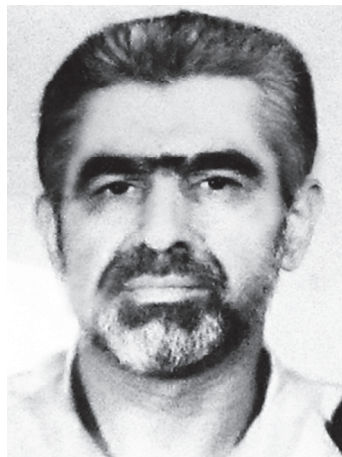
۳۰۰

در دیدار امروز فرماندهان جدید پایگاه‌های هوایی کشور با امام خمینی، سرهنگ معین‌پور جانشین فرمانده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، از وضعیت این نیرو؛ به‌ویژه پس از فرار بنی‌صدر با هواپیمای نظامی، تغییرات انجام‌شده در سطوح مدیریتی و چند طرح

* پس از فرار ۲ فروند هواپیمای نظامی نیروی هوایی ارتش، با تصمیم شورای موقت ریاست جمهوری (آقایان رجایی، هاشمی رفسنجانی و موسوی اردبیلی) و فرمانده وقت نیروی هوایی ارتش (سرهنگ فکوری) و مشورت با انجمن اسلامی و سیاسی - ایدئولوژیک نیروی هوایی و دادگاه انقلاب ارتش، تغییرات مهمی در این نیرو انجام شد؛ از جمله جانشین نیرو، ستاد فرماندهی و همه فرماندهان پایگاه‌های نیروی هوایی در ۷ مرداد ۱۳۶۰ تعویض شدند. (اکبر هاشمی رفسنجانی، عبور از بحران کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۰)، به اهتمام یاسر هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ نهم ۱۳۸۶، صص ۱۸۶ - ۱۸۵

عملیاتی نیروی هوایی گزارش داد. وی پس از این دیدار، با خبرنگاران نیز گفت‌وگو کرد.

سرهنگ معین‌پور در گفت‌وگو با خبرنگاران، درباره فعالیت‌های در دست اقدام نیروی هوایی و آمادگی خلبانان و کارکنان این نیرو برای اجرای مأموریت‌هایشان گفت: «پس از فرار رئیس‌جمهور خائن و مخلوع، دستوراتی از بالا صادر شد که تغییرات اساسی و بنیادی در نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران به وجود بیاید. این تغییرات بلافاصله روز چهارشنبه انجام شد، ولی به‌خاطر اینکه این تغییرات بسیار زیربنایی و اساسی بود، احتمال این را می‌دادیم که دشمن کافر؛ یعنی دولت بعثی عراق، تصمیم بگیرد ضرباتی را بزند و جلو این حرکت انقلابی را در نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران بگیرد و مانعش شود؛ بنابراین، طبق طرح‌هایی که قبلاً آماده شده بود - که یکی از طرح‌ها را برادران روز عید فطر انجام

سرهنگ معین‌پور جانشین فرمانده نیروی هوایی ارتش در دیدار با امام خمینی از وضعیت این نیرو را پس از فرار بنی‌صدر و تغییرات انجام شده در سطح مدیریتی گزارش داد.

دادند - به یکی از پالایشگاه‌ها و تلمبه‌خانه‌های عراق حمله کردند و خوشبختانه بیش از ۸۰ درصد آن را از بین بردند و این حرکت باعث شد که عراق بفهمد که این تغییرات بنیادی و اساسی بر مبنای مکتب، به‌اضافه تخصص خواهد بود.»

سرهنگ معین‌پور درباره چگونگی این حمله گفت: «در این مأموریت که یکی از مأموریت‌های موفقیت‌آمیز نیروی هوایی بود، طرح‌ریزی به‌نحو مطلوب انجام شد و شاه‌رگ اقتصادی عراق که نفت به سوریه و ترکیه صادر می‌کرد، مورد هدف بود. تلمبه‌خانه تک‌ریت در ۳۰۰ کیلومتری مرز ایران در شمال‌غربی بغداد، قرار داشت که توسط جنگنده‌های اف۴ ایران هدف قرار گرفت. این طرح‌ریزی در ستاد نیروی هوایی انجام و مأموریت در سطح نیروی هوایی به‌نحو مطلوب اجرا شد.»^(۳۹)

۳۰۱

درپی درخواست رئیس مجلس شورای اسلامی و چند تن از مسئولان کشور از شهربانی برای مقابله جدی‌تر با ترورها و اقدامات خرابکارانه گروه‌های مسلح و اعلام آمادگی پلیس برای اجرای مأموریت‌های محول‌شده، سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با انتشار اطلاعیه‌ای تهدیدآمیز، نیروهای شهربانی را به خودداری از اجرای وظایف ترغیب کرد.

در بخشی از این اطلاعیه، سازمان با مرزبندی میان نیروهای سپاه پاسداران و کمیته‌های انقلاب اسلامی با نیروهای شهربانی، مسئولان و کارکنان نهادهای انقلابی را تهدید به ترور کرده و خطاب به نیروهای پلیس نوشته است: «به پرسنل شهربانی و نیروهای پلیس هشدار می‌دهیم که رژیم ارتجاعی می‌خواهد ... آنها را در برابر مردم و نیروهای انقلابی قرار دهد؛ چیزی که آشکارا در سخنان چندی پیش رئیس [مجلس ایران] غیرقانونی ارتجاع به چشم می‌خورد و به دنبال آن نیز بارها از جانب سردمداران ارتجاع تکرار شده است. ما امیدواریم که نیروهای پلیس در برابر این فشارها تسلیم نشده و در برابر مردم و نیروهای انقلابی قرار نگیرند.»^(۴۰)

۳۰۲

دادستانی کل انقلاب با صدور اطلاعیه‌ای بر برخورد قاطع این نهاد با افرادی که با پذیرش مواضع گروه‌های مسلح معارض، برای براندازی نظام دست به تخریب، ترور و انفجار می‌زنند و کسانی که در این اقدام با آنان همکاری می‌کنند، تأکید کرد. در این اطلاعیه آمده است: «دادستانی انقلاب همان‌گونه که در روزهای گذشته برخوردی فعال و قاطع با گروهک‌های محارب و ضدانقلاب داشته، همچنان بر مفاد اطلاعیه ۲۰ تیر خود تأکید داشته و به اعضا و هواداران و همچنین کسانی که به‌نحوی از انحاء با گروه‌هایی که برضد جمهوری اسلامی اعلام جنگ مسلحانه کرده‌اند، همکاری می‌نمایند، هشدار می‌دهد در صورتی که مشمول هریک از بندهای مشروط پنج‌گانه زیر باشند، از مصادیق بارز مفسد و باغی شناخته شده و طبق حکم قرآن کریم با آنان عمل خواهد شد:

۱. کلیه اعضا و هواداران فعال.
 ۲. کسانی که در رابطه با گروه‌های مذکور - مستقیم و غیرمستقیم - با ایجاد آشوب و ارباب سبب به هم‌زدن آرامش و نظم عمومی شوند.
 ۳. کسانی که اقدام به یورش و حمله مسلحانه به اماکن، مجامع و مردم نمایند.
 ۴. کسانی که برای گروه‌های مذکور اسلحه و مهمات جنگی مخفی نمایند.
 ۵. کسانی که منزل، پول و سایر امکانات در اختیار گروه‌های مذکور قرار دهند.»
- در پایان این اطلاعیه، بر رعایت رأفت اسلامی در برخورد با کسانی که خود را معرفی کنند، تأکید شده و آمده است: «همان‌طور که امام امت در سخنرانی اخیرشان فرمودند، در توبه به‌روی همه باز است. کسانی که پیش از دستگیری خود را معرفی نموده و اطلاعات و اسلحه خود را در اختیار مقامات انتظامی قرار دهند و نسبت به اعمال خود توبه نمایند، از تخفیف‌های مناسب با رأفت اسلامی برخوردار خواهند شد.»^(۴۱)

۳۰۳

محمدعلی رجایی در پاسخ به پیام تبریک فرانسوا میتران رئیس‌جمهور فرانسه، که به مناسبت انتخاب وی به سمت ریاست‌جمهوری ایران ارسال شده بود،* از سیاست‌های دوگانه دولت این کشور در مورد ایران به شدت انتقاد کرد.

در این نامه، آقای رجایی با مقایسه متن پیام تبریک میتران با اقدامات دولت فرانسه در پذیرش بنی‌صدر و رجوی و حمایت نظامی از عراق در جنگ تحمیلی علیه ایران، این اقدام را نشئت‌گرفته از سیاست‌های مزورانه دولت فرانسه اعلام کرد.

بخشی از پاسخ آقای رجایی به رئیس‌جمهور فرانسه چنین است:

«بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای فرانسوا میتران رئیس‌جمهوری فرانسه، پیام تبریک شما را به مناسبت انتخاب اینجانب به ریاست‌جمهوری اسلامی ایران دریافت کردم.

من آرزو می‌کنم که ملت فرانسه همیشه به یاد داشته باشد که پدران آنها به‌خاطر معنویت و آزادی قیام کردند. درهای زندان باستیل را گشودند و جنایتکاران را به سزای اعمال خود رساندند و انقلابی کردند که در تاریخ جهان از آن به صفت "کبیر" یاد می‌شود. به گمان من، ملت فرانسه که به ملتی هشیار و با فرهنگ معروف شده، از اینکه کشورشان اینک پناهگاه جنایتکاران، آدم‌کشان و تروریست‌ها شده است، قلباً راضی و خشنود نیست و این سرکشی تاریخی را که زمامدارانش تحمیل کرده‌اند، در آینده، هیچ‌گاه از یاد نخواهد برد. و شما آقای میتران، در زمانی برای اینجانب پیام تبریک می‌فرستید و آرزوی موفقیت می‌کنید که سیاست دولت شما کشور فرانسه را به‌صورت مرکز ثقل و کانون امن و مطمئن عوامل ضدانقلاب اسلامی ایران درآورده است و من در شگفتم که چگونه ممکن است بین عمل و گفتار یک انسان تا این اندازه تناقض و تضاد وجود داشته باشد.

شما درپیام خود برای اینجانب آرزوی موفقیت می‌کنید، اما در همان حال، به‌بهانه حمایت از آزادی به جنایتکارانی مثل بنی‌صدر و رجوی که دست‌هایشان به خون ده‌ها هم‌وطن بی‌گناه من آغشته است، پناه می‌دهید تا به‌کمک امپریالیسم و صهیونیسم جهانی علیه انقلاب ملت ایران توطئه کنند. شما آقای میتران، به‌خوبی می‌دانید که میهن اسلامی ما مورد تجاوز آشکار دست‌نشانده رژیم عراق واقع شده است، اما به کشور عراق کمک

* متن نامه تبریک رئیس‌جمهور فرانسه به این ترتیب است:

«جناب آقای محمدعلی رجایی رئیس‌جمهور، به مناسبت انتخاب جناب‌عالی به مقام ریاست‌جمهوری اسلامی ایران، اینجانب صمیمانه تبریک عرض نموده و آرزوی موفقیت در انجام وظایف عالی آن جناب را دارد. آرزو مندم که روابط بین دو کشور توسعه یابد که با دوستی صمیمانه و عمیق بین دو دولت مطابقت نماید.» (روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۱، ص ۱۴)

تسلیماتی می‌کنید و هواپیمای میراژ می‌دهید و در همان حال هم برای اینجانب آرزوی موفقیت می‌کنید. از این دو مطمئناً یکی دروغ است و ملت‌های آگاه ایران و فرانسه به‌خوبی می‌دانند که کدام یک دروغ است.

اگر از تاریخ ادبیات کشورتان اطلاع کافی داشته باشید، باید بدانید که بسیاری از نویسندگان شما از ایران و ایرانی به نیکی و نیک‌نامی یاد کرده‌اند و در تقویت بنیان روابط فرهنگی دو کشور کوشش کرده‌اند و اینک شما با کمک دشمنان انقلاب اسلامی ایران و پناه‌دادن به جنایتکارانی که از خشم ملت خویش گریخته‌اند، به این روابط فرهنگی کهن آسیب وارده کرده و کاری کرده‌اید که ملت ایران، فرانسه را امریکای دوم و دشمن دیگر انقلاب اسلامی خویش بشناسد. اکنون ملت فرانسه باید از شما بپرسد که چرا با پناه‌دادن به افرادی جنایتکار و تحت تعقیب، خشم ملتی را برانگیخته‌اید که زمانی تنها به‌علت حضور رهبر خویش در فرانسه، سفارت کشورتان در تهران را غرق در گل کرده بود. ...»^(۴۲)

۳۰۴

اقدام عراق در راه‌اندازی جنگ علیه ایران و برپادرفتن آرزوهای صدام حسین برای دردست‌گرفتن رهبری اعراب، موضوعی است که مجله *الحریه* (ارگان خبری جبهه دمکراتیک خلق برای آزادی فلسطین) به تحلیل آن پرداخته است.

روزنامه کیهان امروز در گزارشی بخش‌هایی از تحلیل این نشریه را - که در لبنان چاپ و منتشر می‌شود - درج کرده است که به این شرح می‌باشد: «صدام حسین نتوانست آرزوی دیرینه خود را جهت به‌دست‌گرفتن رهبری امت عرب تحقق بخشد. وی حتی نتوانست خود را عضو ساده شورای همکاری کشورهای عربی حوزه خلیج فارس کند و تنهای تنها در آتش جنگ بی‌پایان خود گرفتار شد.

* باتوجه‌به غیرمتعارف‌بودن پاسخ رجایی به پیام تبریک میتران، امام خمینی به مسئولان تذکراتی دادند، دراین‌زمینه آقای هاشمی رفسنجانی در خاطرات ۲۲ مرداد ۱۳۶۰ خود، یادآور شده است که در جلسه شورای عالی دفاع، که با حضور آقای رجایی (رئیس‌جمهور)، آقای هاشمی رفسنجانی (رئیس مجلس)، میرحسین موسوی (وزیر امور خارجه) و سایر اعضا تشکیل شد، امام خمینی به مسئولان توصیه کردند که در سخنانشان، قواعد و اصول دیپلماسی را در نظر داشته باشند. به نوشته آقای هاشمی: «امام به مسئولان نصیحتی درمورد اظهاراتشان نمودند که مراعات دیپلماسی را بنمایند.» (اکبر هاشمی رفسنجانی، پیشین، ص ۱۹۹)

نگارنده به خاطر دارد در آن دوره، در برخی محافل سیاسی این‌گونه نقل می‌شد که (نقل به مضمون) امام خمینی در این دیدار با اشاره به متن پیام امروز محمدعلی رجایی، تذکر داده‌اند که ایشان و بقیه مسئولان در مراودات سیاسی خود، قواعد اولیه دیپلماسی و عرف سیاسی را رعایت کنند.

الحریه می‌افزاید: برنامه شورای همکاری کشورهای عربی حوزه خلیج فارس ایجاد یک سیستم امنیتی مشترک در قبال اثرات انقلاب اسلامی ایران در منطقه است. اعضای این شورا با عدم پذیرش عراق نمی‌خواهند خود را وارد مشکلات جنگ کنند، چون پذیرش عراق سبب می‌شود که آنها نیز رودرروی ایران قرار گیرند که این امر به صلاح آنها نیست. همچنین آنها از نتایج آینده جنگ بیم دارند، چون اگر جنگ به سود ایران تمام شود، برای آنها یک فاجعه است و اگر به سود عراق پایان گیرد، صدام بیش‌ازپیش مغرور شده و به آنها زور خواهد گفت.

به نوشته الحریه، صدام با درخواست تسهیلات نظامی از کویت مبنی بر اختصاص دادن قسمتی از جزیره بوبیان به نیروهای دریایی عراق می‌خواهد کویت را نیز وارد جنگ با ایران کند. الحریه نوشته است: گرچه کویت از شروع آتش جنگ با ایران خوش‌بین است، ولی نمی‌تواند انتقال آتش جنگ به کشورش را پذیرا باشد؛ ناچار صدام برای تحت فشار قراردادن کویت به [پذیرش] خواسته‌هایش از طریق دیگری وارد شده، چند بمب در کویت منفجر کرد. الحریه در پایان نوشته است: انگیزه عمل اخیر صدام از نیاز شدید وی به پول سرچشمه می‌گیرد، چون قادسیه صدام شکست خورده است؛ دیگر نه جزیره بوبیان برای وی فایده دارد و نه عضویت در شورای همکاری کشورهای عربی حوزه خلیج فارس.^(۴۳)

۳۰۵

دومین و آخرین گروه از فرانسویان مقیم ایران به دستور رئیس‌جمهور فرانسه، تهران را به مقصد پاریس ترک کردند. دولت فرانسه این اقدام را به معنی قطع روابط دیپلماتیک با ایران ندانست. این درحالی است که بسیاری از اتباع فرانسوی از این تصمیم پاریس ناراضی‌اند. ژاک فورنیه نماینده رئیس‌جمهور فرانسه در مناقشات اخیر با ایران، درمورد روابط ایران و فرانسه گفت: «به هیچ وجه مسئله قطع روابط دیپلماتیک با ایران مطرح نیست و سفارت فرانسه در تهران همچنان باز خواهد ماند.» سفیر فرانسه در تهران نیز اعلام کرد: «با بازگشت فرانسویان از ایران، ما حلقه‌های زنجیر بحران را درهم شکستیم و شانس از سرگیری روابط با ایران را تضمین کردیم.» وی افزود: «ایران و فرانسه مایل‌اند به دوران روزهای خوب در روابط دو کشور بازگردند.»^(۴۴)

روزنامه لوکوتیدین دویاری نیز برخلاف گذشته که از وضعیت فرانسویان در تهران و امکان تکرار ماجرای گروگان‌گیری سفارت امریکا در تهران، به شدت ابراز نگرانی می‌کرد، با یادآوری اینکه بعد از انقلاب اسلامی ایران، فرانسه تنها کشور غربی‌ای به شمار می‌آید که تاحدی

حضور و اعتبار سیاسی خود در ایران را حفظ کرده بود، نوشته است: «تظاهرات سازمان‌یافته‌ای که در مقابل سفارت فرانسه و با مراقبت کامل مأموران انتظامی انجام می‌گرفت، خطری جدی برای منافع فرانسه در ایران محسوب نمی‌شد.»

این نشریه با اشاره به نارضایتی تعدادی از فرانسویان که به دستور رئیس‌جمهور این کشور و برخلاف میلشان مجبور به ترک ایران شده‌اند، افزوده است: «یکی از این افراد اظهار می‌دارد: "به‌نظر من، مطبوعات فرانسه وقایع ایران را به‌گونه‌ای دیگر جلوه داده و خطر احتمالی را بیش‌ازحد بزرگ کرده‌اند. طی مدتی که من در تهران به سر می‌برم، هیچ‌گونه مسئله‌ای برای ما پیش نیامد. در مقابل سفارت فرانسه در تهران، تظاهراتی برپا شد، اما ما هرگز مورد تهدید قرار نگرiftیم."»

بسیاری از کسانی که به فرانسه بازگشته‌اند، معتقدند که پاریس تصمیمی شتاب‌زده، ناشیانه و غیرمنطقی اتخاذ کرده و گروگان‌گیری ایده غیرقابل‌تصور بوده است. بیشتر آنها اظهار امیدواری کرده‌اند تا دوباره به ایران بازگردند.^(۴۵)

گزارش روابط عمومی وزارت امور خارجه ایران نیز به نارضایتی اتباع فرانسوی برای خروج از ایران اشاره دارد. در این گزارش آمده است: «چند تن دیگر از فرانسویان در مصاحبه‌ای با رادیو فرانسه، از تصمیم دولت متبوع خود در این مورد اظهار تعجب کرده و اعلام داشتند که هیچ دلیلی برای بازگشت آنها به فرانسه وجود نداشته است.

از سوی دیگر، روزنامه *لومتن* (چاپ پاریس) نوشت: تعداد زیادی از فرانسویان که روز گذشته وارد پاریس شده‌اند، ایران را با بی‌میلی و از روی اجبار ترک کرده‌اند.

آنها تاکنون با مقام‌های ایرانی هیچ‌گونه مشکلی نداشتند و در ایران از یک زندگی خوبی برخوردار بوده‌اند. بسیاری از آنان گفتند که وضع آنان در تهران به‌هیچ‌وجه مشابه با وضع گروگان‌های امریکایی نبوده است. یکی از فرانسویان در پاسخ سؤال روزنامه *لومتن* که پرسید آیا نمی‌ترسیدید که شما را چون امریکایی‌ها به گروگان بگیرند، گفت: خب، می‌بینید وضع ما در آنجا خوب بود. همچنین کارمند یک شرکت بزرگ فرانسوی اظهار داشت: انسان خود را در ایران خیلی راحت احساس می‌کند و کارهایش به‌خوبی پیش می‌رود و از اینکه مجبور شود در ظرف چند ساعت، همه‌چیز را رها کند، نمی‌تواند چندان خشنود باشد. چند تن از فرانسویان که به کشور خود بازگشته‌اند، در پاسخ این سؤال که خواسته آنها چیست گفتند: "آرزوی ما این است که هرچه زودتر به ایران بازگردیم."»^(۴۶)

۳۰۶

با آنکه برخی محافل رسمی فرانسه، خروج دومین گروه فرانسویان مقیم ایران را موجب "انبساط خاطر" مسئولان این کشور دانسته‌اند، اما مشکلاتی نظیر بلا تکلیفی در برخی قراردادهای اقتصادی و زیان‌های مالی ناشی از تیرگی روابط سیاسی بین دو کشور سبب نگرانی مسئولان بخش‌هایی از صنایع و بازرگانی فرانسه شده است.^(۴۷)

روزنامه *تایمز مالی* (چاپ لندن) ضرر اقتصادی فرانسه در ایران را یک میلیارد پوند (معادل دو میلیارد دلار) پیش‌بینی کرده است. در گزارش این روزنامه همچنین زیان وزارت بازرگانی فرانسه پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، ۹۱۷ میلیون پوند و زیان بانک اعتبار صادرات این کشور ۲۲۰ میلیون پوند اعلام شده است.^(۴۸)

نشریه *لوموند* (چاپ فرانسه) هم در مورد روابط اقتصادی ایران و فرانسه نوشته است: «میزان خسارتی که به دنبال قطع روابط ایران و فرانسه متوجه شرکت‌های فرانسوی شده است، احتمالاً مهم‌ترین زیان‌ها در تاریخ مبادلات خارجی پس از جنگ این کشور می‌باشد و طبق برآورد متخصصین رسمی، تقریباً معادل ۱۰ میلیارد فرانک فرانسه خواهد بود.» این روزنامه همچنین یادآور شده است که قطع روابط تجاری دو کشور، نتایج بدی بر بسیاری از صنایع فرانسوی که در ایران فعالیت می‌کنند، باقی خواهد گذاشت.^{(۴۹)*}

* براساس گزارش *لوموند*، ایران پس از انقلاب، صادرات نفتی خود را به فرانسه کاهش داده است، به گونه‌ای که در سال ۱۹۷۵ (۱۳۵۴)، ایران دومین و در سال ۱۹۷۹ (۱۳۵۸)، پنجمین تأمین‌کننده نفت فرانسه بوده، اما اکنون به رده دوازدهم رسیده است. در سال ۱۹۸۰، ایران بیست‌وششمین کشور خریدار محصولات فرانسوی بود، درحالی که در سال ۱۹۷۸، دوازدهمین واردکننده فراورده‌های فرانسوی محسوب می‌شد. (اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۳، ۱۳۶۰/۷/۱۲، به نقل از روزنامه *لوموند*، ۱۴ اوت تا ۳ سپتامبر)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۰/۵/۲۱

۱. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۳، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲، و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲.
۱۶. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۱، ص ۱۸، اصفهان - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۱؛ و - سند شماره ۵۴۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات اصفهان به اطلاعات مرکز، ۱۳۶۰/۵/۲۱، سند تک‌برگی؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۴.
۱۷. سند شماره ۵۶۵۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد عملیات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی قزوین به ستاد فرماندهی مرکز، ۱۳۶۰/۵/۲۱، سند تک‌برگی؛ و - خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲۵، و - خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۱، ص ۱۸، زنجان - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۱.
۱۸. سند شماره ۵۷۸۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: به نقل از مسئول سپاه آمل، ۱۳۶۰/۵/۲۱، سند تک‌برگی.
۱۹. سند شماره ۵۷۸۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه ساری به فرماندهی سپاه مرکز، ۱۳۶۰/۵/۲۱، سند تک‌برگی.
۲۰. سند شماره ۳۴۷۸۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شاجا به وزارت کشور، ۱۳۶۰/۵/۲۱، سند تک‌برگی؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۴؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲.
۲۱. سند شماره ۳۲۸۴۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از استانداری لرستان به وزارت کشور (اداره کل سیاسی)، ۱۳۶۰/۵/۲۱، سند تک‌برگی.
۲۲. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۷، سسندج - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲؛ و - سند شماره ۳۳۹۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، سند تک‌برگی؛ و - سند شماره ۱۶۹۰۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۲۳. روزنامه خراسان، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۱.
۲۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۶؛ و - خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۹، مشهد - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲.
۲۵. سند شماره ۵۶۵۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۲۶. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۹، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۱؛ و - خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۳، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲.
۱۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۳؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲.
۱۵. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶،
۱. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲، ارومیه - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۱؛ و - سند شماره ۵۷۸۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مرکز (فرماندهی) به سماجا ۳ مرکز (فرماندهی)، ۱۳۶۰/۵/۲۲، سند تک‌برگی.
۲. سند شماره ۴۱۹۴۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ارومیه به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۰/۵/۲۱، سند تک‌برگی؛ و - سند شماره ۵۷۷۰۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از کرمانشاه به تهران (فرماندهی سپاه)، ۱۳۶۰/۵/۲۵، سند تک‌برگی.
۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۵؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۶.
۴. سند شماره ۱۶۹۰۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن خبری روزانه واحد اطلاعات سپاه، منطقه غرب کشور (کردستان)، ۱۳۶۰/۵/۲۵، ص ۲.
۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۵؛ و - خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲۸، و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۴؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۴.
۶. سند شماره ۴۱۹۴۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی ارومیه به فرماندهی مرکز، ۱۳۶۰/۵/۲۲، سند تک‌برگی.
۷. سند شماره ۵۷۸۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: اطلاعیه سپاه پاسداران، ۱۳۶۰/۵/۲۱، ص ۱؛ و - خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۴، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۱.
۸. سند شماره ۴۶۶۱۶۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران مرکز (فرماندهی) به سماجا ۳ مرکز (فرماندهی)، ۱۳۶۰/۵/۲۱، سند تک‌برگی؛ و - خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۱، ص ۱۳، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۱.
۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱.
۱۰. تاریخ شفاهی دکتر محسن رضایی (منتشر نشده)، جلسه ۹، تهران، ۱۳۸۹/۲/۸.
۱۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۴؛ و - خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۰، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۱.
۱۲. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۰، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۱.
۱۳. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۳، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲.
۱۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۳؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲.
۱۵. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶،

۲۸. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲۲، ساعت گذشته)، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲۲، ساری - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲.
۳۸. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی (ره))، جلد ۱۵، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ پنجم ۱۳۸۹، ص ۱۰۴.
۳۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲.
۴۰. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۵۸، ۱۳۶۰/۶/۴، صص ۱۴ و ۱۵ ضمیمه، رادیو صدای کردستان ایران، ۱۳۶۰/۶/۳.
۴۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۱، ص ۱۵.
۴۲. همان، ص ۱۴.
۴۳. همان، ص ۱۶.
۴۴. همان، ص ۱؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲.
۴۵. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱، ۱۳۶۰/۶/۳۰، صص ۶۷ و ۶۸، لوکوتیدین دویاری فرانسه.
۴۶. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۱، ص ۱۵، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۱.
۴۷. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۳، صص ۱۰ و ۱۱، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۰/۵/۲۲.
۴۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۱، ص ۱۶؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۱، ص ۲.
۴۹. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۳، ۱۳۶۰/۷/۱۲، ص ۳، به نقل از روزنامه لوموند، ۱۴ اوت تا ۳ سپتامبر.
۲۸. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۳، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲.
۲۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲.
۳۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۱، ص ۱.
۳۱. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، صص ۲۲ و ۲۳، اصفهان - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲؛ و - خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲۵، ۱۳۶۰/۵/۲۱؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۱، ص ۱۵.
۳۲. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۸، مشهد - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۶؛ و - روزنامه خراسان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲.
۳۳. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲۰، مشهد - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۶.
۳۴. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲۱، مشهد - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲.
۳۵. سند شماره ۵۶۵۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۳۶. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲۲، رودبار - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۴.
۳۷. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴